

Norbert Szunke

Okręgowa Pracownia Konserwatorska w Szydłowcu

Ochrona Zabytków 23/2 (89), 119-122

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OKRĘGOWA PRACOWNIA KONSERWATORSKA W SZYDŁOWCU

Teren województwa kieleckiego jest jednym z najbogatszych w Polsce pod względem liczby wartościowych zabytków. Obok obiektów architektonicznych pod opieką Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach znajduje się około 20 tys. zabytków ruchomych, z tego około 15 tys. obrazów sztalugowych, rzeźb i zabytków snycerstwa. Na podstawie dotychczas wykonanych ekspertyz i przeglądów obiektów w terenie szacunkowo przyjęto za prawdopodobne, że przy około 70—80% tych zabytków należy dokonać zabiegów konserwatorskich, a z tej liczby przynajmniej połowa wymaga natychmiastowej konserwacji, która uratowałaby je przed całkowitym zniszczeniem.

Niezależnie od zabytków będących pod bezpośrednią opieką Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zbiory obrazów, rzeźb i innych dzieł sztuki znajdują się w dwunastu muzeach. Poza Muzeum Świętokrzyskim w Kielcach żadne z nich nie posiada pracowni konserwatorskiej, a tylko niektóre dysponują niewielkimi sumami na cele konserwacji. Muzeum Świętokrzyskie ma w swych zbiorach prawie 800 obrazów, z tego około 300 wymaga konserwacji, Muzeum Regionalne w Radomiu około 200 obrazów i rzeźb, a przy prawie 100 należy wykonać zabiegi konserwatorskie. W innych muzeach znajduje się również szereg obiektów wymagających konserwacji.

Opieka i stały nadzór nad stanem zachowania dzieł sztuki zapewniona jest tylko w Muzeum Świętokrzyskim, gdzie od 1962 r. istnieje pracownia konserwatorska, wykonująca prace wyłącznie dla tego muzeum. Konieczne jest roztoczenie stałego, choćby okresowego nadzoru konserwatorskiego nad zbiorami innych muzeów, ustalenie optymalnych w danym muzeum warunków magazynowania i eksponowania zabytków, wydanie instrukcji konserwatorskich i przeprowadzenie instruktażu personelu muzealnego w zakresie profilaktyki konserwatorskiej. Wydaje się, że nawet przy niewielkich środkach finansowych jakimi dysponują małe muzea regionalne i przy najprymitywniejszym sprzęcie można znacznie poprawić warunki dla zapobieżenia dalszemu niszczeniu muzealiów, jeśli będą pod opieką odpowiednio przeszkolonego i uczulonego na te sprawy personelu. Tylko tak pojęte zadania Okręgowej Pracowni Konserwatorskiej i ści-

śła współpraca z muzeami regionalnymi mogą pozwolić na zlikwidowanie olbrzymich różnic między sytuacją zabytków w muzeach posiadających pracownie konserwatorskie i zabytków w tych muzeach, które ich nie mają.

Z tych potrzeb terenu wynikła myśl powołania do życia placówki, która by mogła podjąć się nieodpłatnie z jednej strony — konserwacji zabytków malarstwa i rzeźby, z drugiej — opieki konserwatorskiej nad muzeami regionalnymi, a także wykonywania ekspertyz i badań.

W wyniku decyzji Wydziału Kultury Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Kielcach utworzono w 1965 r. Pracownię Konserwatorską w Szydłowcu, w ramach organizacyjnych Muzeum Świętokrzyskiego w Kielcach. Za zorganizowaniem dużej pracowni w Szydłowcu przemawiał brak odpowiedniego lokalu w Kielcach (gdzie powinna być jej siedziba), możliwość właściwej adaptacji pomieszczeń zamku w Szydłowcu i centralne położenie miasta w województwie. Dopiero po zatwierdzeniu w ubiegłym roku nowego statutu Muzeum w Kielcach zatwierdzona została również nowa nazwa tej placówki — Okręgowa Pracownia Konserwatorska, zresztą jako pierwsza w Polsce. Dlatego właśnie dopiero 16 stycznia 1970 r. po czterech latach od utworzenia, dokonano jej oficjalnego otwarcia.

Pracownia rozpoczęła swą działalność w marcu 1965 r. i objęła swym działaniem teren całego województwa. Ustalono, że w początkowym okresie zakres wykonywanych prac ograniczy się do konserwacji malarstwa sztalugowego i rzeźby polichromowanej. Później, w miarę rozwoju pracowni i powiększania personelu, można będzie pokusić się o rozszerzenie specjalizacji na jeszcze inne dziedziny.

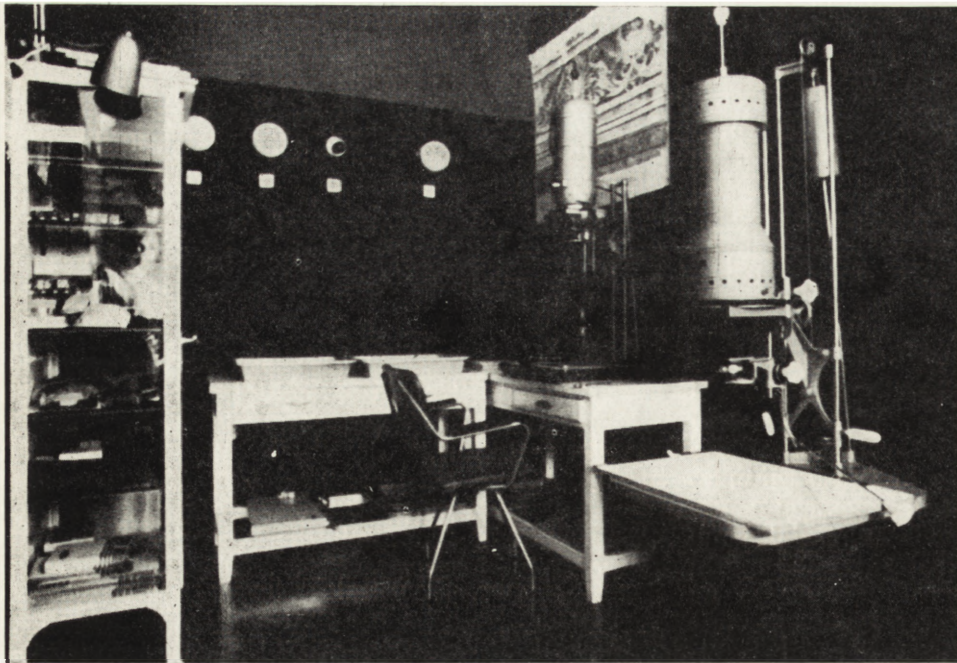
Dotychczasowy okres istnienia Okręgowej Pracowni Konserwatorskiej w Szydłowcu można podzielić na dwa zasadnicze etapy. Pierwszy, obejmujący lata 1965—67 to etap organizacji nowo powstałej placówki, a więc czuwanie nad prawidłowym dla potrzeb pracowni tego typu remontem pomieszczeń zamkowych, dokonywanie zakupów sprzętu, aparatury, materiałów konserwatorskich, chemikaliów i ogólnego wyposażenia oraz organizacji podręcznej biblioteki konserwatorskiej.

a

b

c

Szydłowiec, Okręgowa Pracownia Konserwatorska, a — laboratorium analiz chemicznych, b — pracownia rentgenowska, c — ciemnia fotograficzna, d — pracownia konserwatorska.

Szydłowiec — District Conservator's Atelier: (a) chemical laboratory, (b) X-ray atelier, (c) dark-room, (d) conservator's atelier

Nadto na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wykonano szereg ekspertyz, drobnych zabiegów i prac konserwatorskich. Urządzono i wyposażono następujące pracownie: konserwatorską, rentgenologiczną, fotograficzną z ciemnią, laboratorium analiz chemicznych oraz magazyny — obiektów zabytkowych i materiałowy. Dwa pomieszczenia chwilowo niewykorzystane na pracownie wyposażono w stylowe meble. Dotychczas wydatkowano na koszt wyposażenia pracowni ogółem ponad 1 mln zł. Ze sprzętu i aparatury należy wymienić przede wszystkim: stół dublażowy z płytą marmurową, próżniowy stół dublażowy elektrycznie podgrzewany, 3 mikroskopy, 3 aparaty fotograficzne, 2 powiększalniki fotograficzne, kolposkop z urządzeniem do fotografii, suszarkę do błon rentgenowskich i filmów, aparat rentgenowski, negatoskop, rentgenowską ściankę ochronną, 2 suszarki laboratoryjne, 3 lampy bezcieniowe, destylarkę elektryczną, digestorium, stelaż do magazynowania obrazów, aparaturę pomiarową warunków klimatycznych wewnątrz i wiele innych.

Rok 1968 rozpoczął drugi etap rozwoju pracowni poprzez stworzenie planu prac konserwatorskich przy obiektach wytworzonych przez Muzeum Świętokrzyskie w Kielcach, Muzeum Regionalne w Radomiu i Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W tym okresie wykształcony został profil działalności, który sprowadza się do następujących zadań: konserwacji obrazów i rzeźb wytworzonych przez wszystkie muzea woj. kieleckiego i WKZ; wykonywania ekspertyz konserwatorskich; okresowych przeglądów stanu zachowania zabytków w muzeach i opracowania dla nich wy-

tycznych konserwatorskich; prowadzenia badań fizyko-chemicznych obiektów konserwowanych, stanowiących podstawę opracowania szczegółowych dokumentacji konserwatorskich. Wyniki przeprowadzonych badań i prac konserwatorskich były i są przedmiotem publikacji, m.in. na łamach „Rocznika Muzeum Świętokrzyskiego”.

Poniższe zestawienia obrazują stan zatrudnienia i wykonane prace konserwatorskie w latach 1965—69:

Zatrudnienie	1965	1966	1967	1968	1969
Konserwatorzy	1	1	1	1	2
Laboranci	—	—	1	2	2
Pracownicy fizyczni	—	—	1	2	2
Razem	1	1	3	5	6

Prace konserwatorskie

Rodzaj prac	Ilość obiektów w latach				
	1965	1966	1967	1968	1969
Pełna konserwacja z dokumentacją	1	1	1	3	6
Drobne zabiegi i zabezpieczenia	1	1	2	4	4
Ekspertyzy konserwatorskie	7	12	3	10	12
Badania fizyko-chemiczne	3	2	1	3	—
Publikacje	2	—	—	1	2

Wartość wykonanych prac konserwatorskich w 1968 r. wyniosła 120 tys. zł, natomiast w 1969 r. już około 300 tys. zł (wg cenników PP PKZ).

Gwarancją pełnego wykorzystania sprzętu i możliwości pracowni jest zwiększenie personelu, przede wszystkim konserwatorskiego, co przyspieszyłoby proces ratowania zabytków ruchomych, a jednocześnie przyniosłoby poważne efekty ekonomiczne. Pomieszczenia Okręgowej Pracowni Konserwatorskiej zajmują łącznie około 400 m² powierzchni, na której (przy zgromadzonym już sprzęcie) można w tej chwili zatrudnić przynajmniej 10 konserwatorów, nie licząc personelu pomocniczego. Przy takiej liczbie zatrudnionych osób prace konserwatorskie wykonane w ciągu jed-

nego roku mogłyby osiągnąć wartość od 1,5 do 2 mln zł (wg obecnie obowiązujących cenników PP PKZ).

Jeśli teraz dla porównania podamy, że wartość wszystkich konserwacji zabytków, będących pod opieką Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach, w latach 1960—69 (wykonanych przez PP PKZ i konserwatorów indywidualnych) wyniosła właśnie około 2 mln zł, to stanie się zrozumiałe, jakie znaczenie może mieć działalność Okręgowej Pracowni Konserwatorskiej w Szydłowcu dla ratowania zabytków Kielecczyzny.

mgr Norbert Szunke
Okręgowa Pracownia Konserwatorska
w Szydłowcu

DISTRICT CONSERVATION ATELIER IN SZYDŁOWIEC

On the decision of Kielce local authorities has been called into being a new District Conservation Atelier in Szydłowiec with the range of its activities covering the whole territory of the Kielce Voivodship. It is well worth to be stressed that this newly formed District Atelier represents an unique institution of that kind in this country and is dealing with preservation of paintings and polychrome sculptures being the property of museums scattered in the territory as well as with conservation of historical monuments under care of the Voivodship Conservator Office in Kielce, numbering to 15,000. The Szydłowiec Atelier has at its disposal 9 rooms of varying sizes with the floor area totalling to nearly 400 sqm. On this area are sited the following: the preservation atelier, photographic atelier with accompanying dark-room, X-ray and chemical laboratories, and two stores, one of which is housing objects and the other materials.

Among the equipment units and modern specialized apparatus should be named electrically heated vacuum-operated table for canvas-doubling, three mi-

croscopes, three cameras, two enlargers, colposcope, X-ray apparatus, photo-negative viewing device, two laboratory driers, three shade-free lamps, fume cupboard, racks for painting storage, moisture measuring equipment and the like. In this newly established atelier several highly interesting works and preserving operations have already been carried out on valuable objects of art.

In addition to its normal range of preserving operations the atelier is conducting conservator's tests, periodical surveys of state of preservation with regard to monuments kept in museums, different physico-chemical investigations and analyses on objects under preservation and also prepares detailed documentations. On all the investigations and preserving activities special publications are being issued.

It is intended that the future development of the atelier should be aimed at increasing the number of skilled personnel which in turn will enable the preservation of several first-class monuments in the Kielce Voivodship.

BOLESŁAW BIELAWSKI

DZIAŁALNOŚĆ ODZ W 1969 R. W ZAKRESIE DOKUMENTACJI I KONSERWACJI ZABYTKOWYCH ORGANÓW I PROSPEKTÓW ORGANOWYCH W POLSCE

Z inicjatywy Ośrodka Dokumentacji Zabytków w dniu 24 lutego 1969 r. odbył się zjazd organmistrzów polskich. Ośrodek zapewnił mu obsługę merytoryczną, m. in. w postaci re-

feratu niżej podpisanego na temat obowiązków wynikających dla organmistrzów z ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach. Ważnym punktem